

Kokkuvõte

Viimastel aastakümnetel on paljud tegurid mõjunud sõna- ja kogunemisvabaduse arengule maailmas soodsalt, nii näiteks on loodud Kesk- ja Ida-Euroopasse uusi demokraatlikke riike ning arenenud on internet. Internet võimaldab saada mitmekesisele infole ligipääsu ka riikides, kus trükimeedia, televisioon ja raadio on riigi tsensuuri all, samuti võimaldab see jagada ise teavet ja ideid ning korraldada kodanikuühiskonna aktsioone.

Samal ajal on internetiga seoses tekkinud ka uued ohud ja probleemid, sealhulgas võimaldab see kiiresti levida valel ja eksitaval infole ning solvangutel ja vaenuõhutusel. Internet aitab levida desinformatsioonil ja on vaenuliku mõjutustegevuse platvorm. Desinformatsioon moonutab avalikku arutelu, õõnestab usaldust institutsioonide ja meedia vastu ning ohustab demokraatlikke protsesse. Desinformatsioon ongi demokraatlikule ühiskonnale väga keeruline katsumus: lahenduseks ei ole tsensuur ega karmid piirangud, vaid pigem kodanikuühiskonna teadlikkuse suurendamine ja kriitilise mõtlemise oskuse edendamine.

Negatiivne suundumus on ühtlasi see, et mitu Kesk- ja Ida-Euroopa riiki, kes 1990. aastatel demokratiseerusid, on viimastel aastatel hakanud sõna- ja kogunemisvabadust üha karmimalt piirama. Poliitiline surve neile vabadustele kätkeb kaugeleulatuvaid ohte, sest sõna- ja kogunemisvabadus on kesksed eeldused kodanikuühiskonna toimimiseks, ühiskondlikuks pluralismiks ja avatud poliitiliseks aruteluks. Ilma nende vabadusteta ei saa olla demokraatiat ega õigusriiki, mida oleme hakanud võtma ehk liigagi enesestmõistetavana.

Piirangute kehtestamisel peab jääma keskseks kriteeriumiks nende vajalikkus demokraatlikus ühiskonnas. Piiranguid ei tohi seada kergekäeliselt. Need peavad olema sobivad, vajalikud ja mõõdukad ning seda ka kriiside ajal, nagu seda on praegune Covid-19 pandeemia.

Euroopa Inimõiguste Kohut võib pidada kodaniku- ja poliitiliste õiguste valdkonnas üheks tasakaalustavaks ning Euroopa üksmeelt otsivaks jõuks. On tarvis, et selle kohtu praktika soodustaks õiglase tasakaalu leidmist ning ühiskondlike lõhede ületamist teravates konfliktides, kus sõna- ja kogunemisvabadus põrkuvad teiste

õiguste ja huvidega.

On palju küsimusi, näiteks religiooni valdkonnas, kus on Euroopa üksmeelt raske leida ja kus on riikidel kohaliku konteksti hindamiseks suur kaalutlusruum. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika peaks lähtuma eeldusest, et vabas ühiskonnas peab saama arutleda isegi keeruliste küsimuste üle. Nii ei tohi teiste hulgas muutuda tabuks ka religiooniga seotud küsimused ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika peaks sellele kaasa aitama, mitte vastu töötama.